

La repoblació catalana d'Andalusia

Autor: Manuel Peña Díaz

Data de publicació: 25-10-2019

“Sense els catalans la història d'Andalusia no quedaria mai completa, i sense els andalusos, la història de Catalunya és senzillament incomprendible”. Article d'En Manuel Peña Díaz a ‘Crónica Global-El Español’ de l'1 d'abril del 2018.

El segle XIII va ser un període d'expansió de Catalunya per la Mediterrània i el nord d'Àfrica. Quan a mitjan d'aquesta centúria la vall del Guadalquivir va ser conquerida per les tropes castellanes, és comprensible que hi hagués catalans que decidissin de participar en la repoblació cristiana d'aquestes terres. En les donacions i privilegis reials, Alfons X i Sanç IV van insistir que s'havien d'aplicar les mateixes normes als catalans que a la resta de repobladors castellans. Durant la primera onada, els catalans repobladors no eren comerciants, com tants cops s'ha repetit, sinó soldats, artesans i petits propietaris.

En el repartiment de la ciutat de Sevilla? hi trobem catalans com Guillem, Delmàs, Fillol o Arnau, fins i tot un “rico ome” de nom Guillem de Monsalve, que donaria lloc a uns dels llinatges més importants de l'època medieval. A més a més, hom pot assegurar que el lloc sevillà de Camas va ser ocupat quasi completament pels conqueridors catalans, que procedien de Tarragona, Tortosa o Cardona. Pels estudis d'En Julio González se sap també que del repartiment de les terres de Coria del Río se'n van beneficiar “500 omes buenos de Cataluña”. Pel que sembla, ballesters que havien format part de les tropes enviades per Jaume I el Conqueridor. Un dels projectes que En Ferran III va aplicar a Sevilla el 1250 va ser afavorir l'arribada de comerciants i mariners que li asseguressin la disponibilitat de galeres al seu servei. Entre els beneficiats per aquesta mesura, hi van destacar sobretot catalans, com els Malgraner, Çinca, Arnau o Pelegrín.

D'Alfons X a Carles III

Després de la conquesta de Sevilla, van caure Xerès i Cadis, i, encara que la repoblació en aquestes terres va ser més lenta, els catalans van continuar interessats a ocupar-les. En els estudis d'En Manuel González Jiménez sobre el

repartiment de Xerès, s'hi registren cognoms tan catalans com Agramunt, Berenguer, Descoll, Castells, Lleida, Figueres, Cruïa, Riquer, Vidal, etc. No ha de ser estrany que al 1262, quan Alfons X va ordenar el repartiment de Cadis, hi posés al capdavant un tal Guillem Berga. Aquest primer assentament a Cadis no va reeixir a causa de la revolta mudèjar i dels saquejos benimerins. En els successius repartiments, s'hi registren —juntament amb nombrosos bascos, càntabres i castellans— també catalans, entre els quals van sovintejar noms de font com Guillem, Bernat o Guiral.

Estàtua d'Alfons X el Savi davant la Biblioteca Nacional, a Madrid (clicu-hi per ampliar la imatge).

Va ser l'Antoni de Capmany el primer qui, en les seves Memorias históricas sobre la marina, comercio y artes de la antigua ciudad de Barcelona (1779), va cridar l'atenció sobre la presència de conqueridors i repobladors catalans en terres andaluses, i va ser també el primer editor dels privilegis que Alfons X va concedir als mercaders catalans per protegir el seu comerç. Al seu extraordinari coneixement sobre les històriques relacions econòmiques entre Catalunya i Andalusia, s'hi van afegir els estrets vincles que va mantenir amb reformistes il·lustrats del sud.

Una de les reformes iniciades i recolzades per Carles III va ser la colonització de terres eixorques. La proposta va partir de l'alemany Gaspar de Thurriegel, qui al 1766 va proposar al rei de dur paisans seus per poblar terres verges de Puerto Rico i d'altres enclavaments del continent americà. La intervenció de Pablo de Olavide va traslladar l'interès d'aquest projecte a zones despoblades d'Andalusia: Sierra Morena i part del camí de Còrdova a Sevilla. D'aquesta manera, no només s'assegurava la comunicació de Madrid amb Andalusia, també es podia intentar construir una nova societat. A aquest projecte reformista s'hi va vincular En Capmany i va ser gràcies a la seva intermediació que els catalans van tornar a participar en la repoblació de terres andaluses.

Del nord al sud i del sud al nord

No obstant això, la primera onada va ser espontània, segons que explica el comptador Míguez quan assegurava que solament amb els rumors "n'hi ha prou per atreure nombrosos paisans espanyols, especialment catalans i valencians, que, quasi inundant la serra en grans colles, han vingut i vénen suplicant de ser-hi admesos". Va ser a finals del 1773 quan Olavide i Capmany van quedar entesos per posar ordre i concert a l'arribada de repobladors catalans a La Carolina, a Jaén. Les primeres dotze famílies van sortir el 9 de març del 1774 des d'Argentona, Terrassa, Esparraguera, Barcelona, etc. I en successius viatges s'hi van incorporar catalans dels bisbats de Girona, Vic i la Seu d'Urgell, entre els quals hi havia manobres, ferrers, fusters, pagesos o terrissaires. Una de les operacions més interessants va ser l'establiment de fabricants tèxtils. Malgrat el pessimisme d'En Capmany, l'Olavide va aconseguir que els germans Borrull, igualadins, hi fecin cap amb els seus operaris i la resta de forniments i hi aixequessin una factoria que va estar funcionant fins a la invasió napoleònica al 1811.

Tot i que mai hi va haver colonitzadors que anessin del sud al nord, sí que n'hi va haver que van davallar del nord al sud. Però no van ser els repobladors de terres els únics catalans que van veure Andalusia com una terra d'oportunitats. Des del segle XIII fins als nostres dies, són innumerables les històries de catalans que van trobar al sud un espai obert per als seus negocis i noves vides per a les seves famílies. Ras i curt, sense els catalans la història d'Andalusia no restaria mai completa, i sense els andalusos la història de Catalunya és senzillament incomprendible.

Manuel Peña Díaz

Crónica Global-El Español

01.04.2018 00:00 h.

https://cronicaglobal.elespanol.com/pensamiento/historias-cataluna/repoblacion-catalana-andalucia_131051_102.html